

runsas ja ihmisten lisäksi sitä hyödyntävät esimerkiksi karhut, mäyrät, supikoirat, rastaat, sorsat ja joutsenet.

Mustikan lisäksi Suomessa kasvaa neljä muuta samaan puolukan sukuun (*Vaccinium*) kuuluvaa lajia: puolukka, juolukka, isokarpalo, pikkukarpalo. Ne ovat melko erilaisia kasveja eikä sukulaisuus ole kovin läheistä etenkin karpaloilla, jotka usein on viety omaan sukuunsa *Oxycoccus*. Juolukka voi äkkiseltään muistuttaa mustikkaa, mutta juolukan nuoret varret ovat liereitä, lehtivihreättömiä, lehdet ehytlaitaisia, marjat isompia ja harmaansinisiä, mauttomampia. Satunnaisia risteymiä tunnetaan mustikan ja puolukan

Juolukka (*Vaccinium uliginosum*).

väliltä; Suomesta niitä on löydetty vain muutaman kerran.

Mustikka on heti puolukan jälkeen toiseksi tärkein luonnonmarjamme niin kaupalliselle kuin kotitarvepöydälle. Poimittu määrä on ollut 17–18 miljoonaa kiloa vuodessa, mikä on pieni osa koko sadosta, joka vaihtelee vuosittain ja alueellisesti. Mustikka on kautta aikojen ollut ihmisille maistuva ja monipuolinen hyötykasvi. Sen marjojen terveyshyödyt ovat huomattavat. Marjat sisältävät monenlaisia vitamiineja, kivennäisaineita ja lääkinällisesti vaikuttavia yhdisteitä. Lisäksi mustikkaa käytetään muun muassa elintarvikkeiden ja lankojen värjäyksessä.

Mustikka (*Vaccinium myrtillus*).

LUONNONKUKKIEN PÄIVÄ

www.sll.fi/luonnonkukat • facebook.com/luonnonkukkipaiva • [Twitter: #luonnonkukat](https://twitter.com/luonnonkukat)

Suomen Luonnonsuojeluliitto

METSÄHALLITUS
FORSTSTYRELSEN

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

LUOMUS
LUONNONTIETEELLINEN KESKUSMUSEO

LUONNONKUKKIEN PÄIVÄN JÄRJESTÄJÄT: SUOMEN LUONNONSUOJELULIITTO RY; SUOMEN BIOLOGIAN SEURA VANAMO RY; SOCIETAS PRO FAUNA ET FLORA FENNICA; METSÄHALLITUS, LUONTOPALVELUT; LUONNONTIETEELLISEN KESKUSMUSEON KASVITIEEEN YKSIKKÖ; SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUS; BIOLOGIAN JA MAANTIEEEN OPETTAJIEN LIITTO BMOL RY.

Mustikka (*Vaccinium myrtillus*)

LUONNONKUKKIEN PÄIVÄN TEEMALAJI 2023

Mustikka on yksi Suomen kaikkein yleisimmistä metsäkasveista, ja se on yleinen myös koko Euraasian pohjoisilla metsävyöhykkeillä. Runsaimmillaan mustikka on lehtomaisissa, tuoreissa ja kuivahkoissa kangasmetsissä. Mustikkatyyppin (MT) kuusimetsissä se saattaa peittää viidenneksen pinta-alasta. Sitä on myös runsaasti korvissa ja rämeiden reunusmetsissä. Pohjoisempana mustikka viihtyy hieman kuivemmissa ja karummissa kangasmetsissä, Lapissa tunturikankailla.

Mustikka on puolivarjoisten kasvu- paikkojen varpu, joka tarvitsee valoa ja kosteutta. Se ei viihdy tiheimissä metsissä eikä paahteisilla paikoilla. Se tarvitsee talvisen lumisuojan, joka estää pakkasvaurioita ja keväistä kuivumista.

Verrattuna 1950-lukuun mustikan peittävyys väheni noin puoleen vuosisadan lopulle tultaessa. Varpu kärsi silloin yleisistä avohakkuista, joihin usein liittyi maan pinnan muokkaus. Suurin osa kasvustosta piilottelee näkymättömissä maavarsien verkostona, joihin ravinteet varastoituvat. Maanpinnan äestys ja

kantojen repiminen katkovat maavarsia ja vaurioittavat sienijuuria, ja ne voivat hävittää mustikkakasvustot vuosikymmeniksi. Kasvustot toipuvat hitaasti, mutta hakkuualojen maanpinnan muokkauksen kevennyttyä ja metsien muututtua valoisemmiksi mustikka näyttää viime aikoina runsastuneen.

Mustikan pienet, sahalaitaiset lehdet ovat melko ohuita ja pehmeitä ja varisevat talveksi. Mutta toisaalta sen vihreät, nelisärmäiset nuoret varret jatkavat yhteyttämistä talvellakin lumen pinnan yläpuolella. Yli kymmenvuotiaiksi tulevat

Metsokoppelo (Tetrao urogallus) poikasineen mustikassa.

varret ovat oivallista talviravintoa hirville, poroille, jäniksille ja myyrille, mutta myös vieraslajikauriille. Mustikka, etenkin sen marjominen, saattaa kärsiä runsaista kauriskannoista, sillä uudet versot kukkivat vasta toisena tai kolmantena vuotena.

Mustikka kukkii lehtien puhjetessa, etelässä toukokuun lopulla, pohjoisessa kesä-heinäkuulla. Sen kukat ovat yksittäin lehtihangoissa, pieniä, pullean ruukumaisia, punertavia tai vihertäviä. Niissä on runsaasti mettä, joka houkuttelee monenlaisia hyönteisiä, ennen muuta tärkeimpiä pölyttäjiä, kimalaisia. Koleina keväänä pölyttäjät eivät ehdi kehittyä mustikan kukkimisaikaan mennessä.

Itsepölytyksen seurauksena marjasato on huono. Lisäksi mustikan kukat tai raakileetkin voivat palettua keväthalloissa. Mustikkakasville säännöllinen marjominen ei kuitenkaan ole olennaista, sillä versot tulevat useiden vuosien ikäisiksi ja kasvi leviää maarönsyjen avulla monien neliömetrien laajuisiksi ja pitkään säilyviksi kloonikasvustoiksi.

Mustikan marjat ovat tummansinisiä, vahapeitteisiä; joistain klooneista vahapeite voi puuttua ja marjat ovat kiiltävän mustia (tervamustikat). Joskus väri voi jäädä kehittymättä ja marjat ovat likaisenvalkoisia (valkomustikat). Suotuisana vuotena mustikan marjasato voi olla